

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПСИХОЛОГІЯ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ
ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
КРИЗИ, ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

14-15 вересня 2023 року

Одеса – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лінгвістики та перекладу
Кафедра педагогіки та психології

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПСИХОЛОГІЯ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ В
СУЧАСНИХ УМОВАХ КРИЗИ, ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

14-15 вересня 2023 року

Одеса – 2023

. Мул С.А.

*доктор психологічних наук, доцент,
генерал-майор, начальник Південного регіонального управління Державної
прикордонної служби України*

РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЗАДІЯНИХ У БОЙОВИХ ДІЯХ

Протягом 2022 року проведено комплекс психодіагностичних досліджень, серед військовослужбовців, які приймають безпосередню участь у відбитті та стримуванні збройної агресії.

Мета дослідження полягала у здобутті емпіричних даних особистості військовослужбовців перед вибуттям у зону бойових дій і після їх повернення до пунктів постійної дислокації військових частин, аналізі отриманих даних, пошук психологічних чинників, подій і явищ, які впливають і визначають психологічні спроможності бійця діяти в умовах бойових дій, психічні процеси, які відбуваються з особистістю військовослужбовця.

Для вирішення завдань дослідження використано емпіричні психодіагностичні методики:

- Багаторівневий особистісний опитувальник “Адаптивність-200”.
- Діагностика рівня соціальної фрустрованості *(спрямована на оцінку ступеня незадоволеності – задоволеності соціальними досягненнями в різних сферах життєдіяльності)*;
- Мотивація професійної діяльності К. Замфір у модифікації А. Реана *(методика діагностики професійної діяльності)*;
- Тест «Стан вашої нервової системи *(вивчення загального рівня стресостійкості)*»;
- Опитувальник респондента про стан здоров’я – шкала самооцінки депресії *(ефективна в діагностиці депресивного розладу)*;
- Анкета «Прогноз» *(методика виявлення осіб з ознаками нервово-психічної нестійкості)*;

- Опитувальник депресії Бека (*направлена на діагностику депресивних станів*);
- Методика оцінки вираженості актуальних страхів у бойовій обстановці (О. Кокун, І. Пішко, Н. Лозінська) (*спрямована на вияв рівня вираженості актуальних страхів військовослужбовців, які беруть участь у бойових діях*);
- Шкала оцінки впливу травматичної події (ШОВТП) (*виявлення симптомів посттравматичного стресового розладу і оцінка ступеня їх вираженості*);

У дослідженні приймав участь персонал бойових підрозділів:

- ✓ підрозділ 1 швидкого реагування (1387 осіб);
- ✓ підрозділ 2 швидкого реагування (187 осіб);
- ✓ зведений підрозділ 2 загону (183 особи);
- ✓ зведена інженерна група 79 загону (62 особи);
- ✓ підрозділ спеціального призначення 2 загону (193 особи);
- ✓ зведені підрозділи 25, 26 загонів (461 особа).

Загальна кількість досліджуваних склала **2473** досліджуваних. Усі чоловіки, вік від 25 до 60 років.

Бойові завдання, які виконуються в ході військового зіткнення з противником, проявляють усі риси інтелектуальних, особистісних, фізичних можливостей людини-військовослужбовця, її спроможності діяти в умовах особистісної та колективної відповідальності, вольової, емоційної, професійної стійкості приймати рішення, комунікувати та взаємодіяти з іншими військовими підрозділами.

Окремі результати дослідження:

1. У підрозділах частина бійців мають ознаки депресивного синдрому, крім того, наявні випадки депресії середньої тяжкості та тяжкої депресії, що являє собою загрозу для психічного здоров'я воїнів.

Цей стан ускладнюється частим коливанням настрою, підвищеною збудливістю, дратівливістю, недостатньою саморегуляцією.

2. Виявлено військовослужбовців з високим рівнем тривоги, що може свідчити про ще активну фазу переживань, внаслідок впливу травматичних подій, що спіткали військових.

3. Найактуальнішими страхами, що зустрічаються у досліджуваних під час участі у діях є бойові страхи, військовослужбовці найбільше вказують на страх згоріти живцем у техніці, страх авіаударів, обстрілу артилерії та підриву на мінно-вибухових пристроях.

Варто зазначити, що страх за власне здоров'я є досить вираженим, що проявляється у страху насилля чи тортур, нестатку захисного екіпірування, страх власної загибелі.

До цього додаються страхи військово-професійні, а саме страх зради серед своїх, помилок командування, полону, недоступності або запізнення допомоги та страх стати причиною смерті або поранення побратимів.

4. За шкалою оцінки впливу травматичної події певна категорія персоналу відчуває на собі симптоми вторгнення у свідомість неприємних образів або спогадів про травматичні події, що сталися під час участі у діях, що супроводжується прагненням уникати всього, що нагадує про такі події.

Поряд з тим, ряд військовослужбовців мають, як наслідок стресу високого рівня, напружену роботу свідомості з ознаками втоми у вигляді проблем з пам'яттю, швидкістю обробки інформації, відчуттям постійної втоми, частими безпричинними головними болями, повним або частковим безсонням, байдужістю до результатів, зниженням інтересу до альтернативних підходів у вирішенні проблем, апатія, втрата інтересу до життя.

Висновки. Протягом емпіричного дослідження здійснено обробку результатів та інтерпретацію використаних методик, що дало змогу оцінити масштабний вплив бойових дій на психологічну стійкість військовослужбовців.

Виявлено, що психологічна стійкість військовослужбовців знаходиться на середньому рівні.

Ключовим моментом рівня травматизації психіки військовослужбовця є *тривалість* перебування його у зоні активних бойових дій.

Після виснаження захисних ресурсів організму, що неминуче настає за відсутності вчасної ротації у місця відновлення, подекуди відбуваються безповоротні зміни стану психіки військовослужбовця, яка у подальшому потребуватиме значно тривалішого втручання психіатрів.

За відсутності вчасної, кваліфікованої та правильної корекційної роботи, адаптація травмованого військовослужбовця у суспільстві суттєво ускладнюється, уповільнюється та має винятково негативні наслідки, як для військовослужбовця, так і для його близького оточення.

До проблем пов'язаних з *тривожністю військовослужбовців в умовах бойових дій ми відносимо проблеми* зниження якості виконання бойових завдань окремими військовослужбовцями та підрозділами, або їх невиконання, дезертирство, залишення військової частини та інші. Тривожність, і як наслідок девіантність, не є домінантом при змінах поведінки особистості, як в звичайному середовищі так і у середовищі зі сталими показниками небезпеки. Тривожність при відсутності її профілактики змінює поведінку людини, і людини-військовослужбовця зокрема.

Підсумовуючи результати нашого дослідження можемо зробити загальні висновки: 1. Рівень особистої тривожності військовослужбовців досліджуваних підрозділів паритетний та без суттєвих відмінностей, що свідчить про високі морально-психологічні спроможності військових виконувати завдання в умовах бойових дій в подальшій перспективі.

2. Рівень реактивної тривожності підрозділів вирізняється між собою (*низька вираженість – підрозділ 1 41 (27%), а підрозділ 2 94 (58%), висока вираженість підрозділ 1 27 (18%), підрозділ 2 13 (8%)*), що пояснюється усвідомленням кожним військовослужбовцем ситуативного (небезпечного) середовища в найближчій перспективі, зокрема поверненням в зону бойових дій, після короткої перерви.

3. Показники фізичного віку військовослужбовця суттєво впливають на рівні тривожності персоналу, зокрема рівень особистої тривожності з низькою вираженістю найвищий у військовослужбовців вікової групи до 45 років – 69%,

рівень особистої тривожності з високою вираженістю найвищий у військовослужбовців вікової групи після 50 років – 14%. По реактивній тривожності, з низькою вираженістю реактивна тривожність спостерігається у досліджуваних 25 років – 63%, помірна вираженість реактивної тривожності наявна у вікової групи 45 років – 52% та високий рівень вираженості реактивної тривожності вікової групи понад 50 років – 9%.

Виходячи з результатів дослідження та з метою зниження рівня тривожності у військовослужбовців, зменшення кількісних показників бойових травмувань, стресу персоналу, підвищення якості виконання бойових завдань пропонуємо:

1. Розробити комплексну багаторівневу програму зменшення рівня тривожності військовослужбовців бойових підрозділів (БПЗРТВ). 2. Програма повинна передбачати комплекс морально-психологічних, медичних, фізичних, соціальних, духовних заходів перед направленням військовослужбовця в район бойових дій, під час участі його у бойових діях. 3. По закінченні участі в бойових діях (поверненні до місць дислокації) БПЗРТВ повинна поєднуватись з реабілітаційними програмами. БПЗРТВ реалізовується усіма учасниками управлінського, виховного, медичного процесів.

LINK OF SELF-PRESENTATION OF THE SPECIALITY ON THE INTERNET WITH THE REAL IDENTITY OF SPECIALITY.....	168
---	-----

Лазор К.П.

МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ЯК ОСНОВА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ.....	173
---	-----

Ларіонов С.О., Онищук К. І.

ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРЯННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.	176
--	-----

Лебедєва С.Ю., Христенко В.Є.

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ МЕШКАНЦЯМ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	180
--	-----

Левченко А.С.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ СПОРТСМЕНІВ У КОМАНДНИХ ВИДАХ СПОРТУ.....	184
---	-----

Лефтеров В.О.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ОСОБИСТІСТЬ.	187
---	-----

Лефтерова Є.Л., Долінська Л.В., Гуцол В.В.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНИМИ ЗАКЛАДАМИ.	191
--	-----

Лісніченко Т.В.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД НА ДЕРЖАВНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	195
--	-----

Любченко І.І.

РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЇ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ

ОСОБИСТОСТІ.....	199
------------------	-----

Максименко Ю.Б.

ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ КОРИСТУВАЧІВ ІНТЕРНЕТ-СЕРЕДОВИЩА.....	204
---	-----

Мараховська К. Д.

КОЛІР В ПСИХОЛОГІЇ, КУЛЬТУРИ ТА ДИЗАЙНІ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК, СПРИЙНЯТТЯ ТА ВПЛИВ НА ЕМОЦІЇ ТА ПОВЕДІНКУ ЛЮДИНИ.....	209
--	-----

Martyniuk D.

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF STUDENTS' READINESS FOR FAMILY LIFE.	213
--	-----

Миронець С.М.

РЕАЛІЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АБІЛІТАЦІЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	217
---	-----

Мул С.А.

РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЗАДІЯНИХ У БОЙОВИХ ДІЯХ	221
---	-----

Овсяннікова Я. О.